

บทที่ 2

หลักทั่วไปเกี่ยวกับการฟอกเงิน และการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมการฟอกเงินได้เพิ่มขึ้นจนเป็นปัญหาใหญ่และซับซ้อน ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากในการป้องกันและปราบปราม และยังทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเนื่องจากมีผลตอบแทนมูลค่ามหาศาลเป็นสิ่งจูงใจ การฟอกเงินมีความเกี่ยวข้องกับประกอบอาชญากรรมร้ายแรงหลายประเภท เช่น การค้ายาเสพติด การค้าโสเภณีหญิงและเด็ก การคอร์รัปชัน การก่อการร้าย เป็นต้น อาชญากรนักฟอกเงินจำเป็นต้องหาวิธีปกปิดซ่อนเร้น เปลี่ยนสภาพหรือรูปแบบของเงินสกปรกที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้กลายเป็นเงินสะอาดโดยการนำเงินดังกล่าวมาฟอก ซึ่งวิธีในการฟอกเงินนั้นก็มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น การนำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ การเปิดบริษัทขึ้นบังหน้า การนำเงินไปลงทุนซื้อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูง เช่น ที่ดิน เครื่องเพชร รถยนต์ รูปภาพที่มีชื่อเสียง เป็นต้น มาเก็บไว้เพื่อนำมาเปลี่ยนให้กลายเป็นเงินสดในภายหลังได้โดยง่าย และมักเปลี่ยนวิธีการในการฟอกเงินไปเรื่อย ๆ ตามยุคสมัย

1. การฟอกเงิน

ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึง ความหมาย ขั้นตอน รูปแบบ และแหล่งสำหรับฟอกเงิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมายของการฟอกเงิน

“การฟอกเงิน” (Money Laundering) เป็นถ้อยคำซึ่งเป็นที่รู้จักกันมากกว่า 60 ปี ในเหล่าองค์กรอาชญากรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกล่าวกันว่าผู้ที่คิดค้นแนวความคิดของการฟอกเงินดังกล่าวนี้ ได้แก่ นายเมเยอร์ แลนสกี (Meyer Lansky)

อันมีหลักการเกี่ยวกับการนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือที่มักเรียกกันโดยทั่วไปว่า “เงินสกปรก” (Dirty Money) มาผ่านกระบวนการทางพาณิชย์กรรมเพื่อให้กลายมาเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือที่เรียกกันว่า “เงินสะอาด”(Clean Money)¹ นิยามของคำว่า การฟอกเงินนั้น มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโยภาส กล่าวว่า การฟอกเงิน คือ เทคนิคในการที่จะทำให้บรรดาเงินที่ได้มาโดยไม่สุจริต กลายมาเป็นเงินในรูปของการลงทุนในธุรกิจโดยทำให้ดูเหมือนว่าเงินเหล่านี้เป็นเงินที่ได้มาโดยสุจริต²

พันตำรวจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์ กล่าวว่า การฟอกเงิน คือ การเปลี่ยนแปรสภาพเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้เสมือนหนึ่งว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบ³

ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การฟอกเงิน เป็นกระบวนการที่มีเจตนาเพื่อแปลงสภาพของทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่ได้มาจากการกระทำที่ผิดกฎหมายให้ดูเหมือนว่าได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย

1.2 ขั้นตอนการฟอกเงิน (Stage)

การศึกษาวิจัยของหน่วยงานที่ดำเนินการต่อต้านการฟอกเงินในประเทศต่าง ๆ ของทวีปยุโรป ได้แบ่งขั้นตอนการฟอกเงินออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความยากลำบากในการตรวจสอบเป็นลำดับไป ดังนี้

¹ไชยยศ เหมะรัชตะ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2539), หน้า 6.

²วีระพงษ์ บุญโยภาส, “กฎหมายสกัดกั้นการฟอกเงิน: ปัญหาที่ร้ายหรือผู้ออกกฎหมาย,” มติชนสุดสัปดาห์, 27 พฤษภาคม 2537, หน้า 22.

³สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติสนเทศ, 2544), หน้า 61.

ขั้นตอนที่ 1 การวางเงิน (Placement) คือ การนำผลประโยชน์จากการกระทำที่ผิดกฎหมายเข้าสู่ระบบเงินปกติ

ขั้นตอนที่ 2 การชอยเงินหรือการจัดชั้นบังตา (Layering) คือ การจัดทำรายการทางการเงินเป็นหลายช่วงหรือหลายชั้นเพื่อให้ธุรกรรมนั้นมีความสลับซับซ้อนยากแก่การตรวจสอบและติดตาม

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมเงินกลับคืน (Integration) คือ การผสมผสานระหว่างเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายกับเงินปกติ ทำให้เงินที่ได้มาจากการกระทำที่ผิดกฎหมายดูเหมือนว่าเป็นเงินที่ได้รับจากการกระทำที่ถูกกฎหมายและผู้ฟอกเงินสามารถชี้แจงถึงแหล่งที่มาของเงินได้⁴

1.3 รูปแบบการฟอกเงิน

รูปแบบของการฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำผิดให้กลับกลายเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจจำแนกออกได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้⁵

1) การนำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ

เป็นการนำเงินสดที่ได้มาโดยไม่สุจริตนั้นติดตัวหรือนำไปใช้จ่ายในต่างประเทศ วิธีการฟอกเงินด้วยลักษณะเช่นนี้เป็นที่นิยมกระทำในอดีตซึ่งยังไม่มี การวางระบบการเงินทางการเงินอย่างเข้มงวด

2) การฝากเงินกับสถาบันการเงินในประเทศ

เป็นวิธีหลักโดยทั่วไปที่นิยมใช้ในการฟอกเงิน ซึ่งการฝากเงินมักจะใช้นามแฝงหรือใช้ชื่อปลอม เพื่อให้ไม่สามารถสืบสาวหาเจ้าของที่แท้จริงได้ นิยมใช้ใน ประเทศที่ไม่เข้มงวดต่อการเปิดเผยชื่อที่แท้จริงของเจ้าของธุรกิจหรือเจ้าของบัญชี และ

⁴มิตรา สามารถ, การฟอกเงิน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2540), หน้า 12-14.

⁵ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2537), หน้า 2.

ไม่มีการให้รายงานถึงธุรกรรมที่มีมูลค่าค่อนข้างสูงอันเป็นจุดอ่อนและทำให้เกิดความสะดวกในการใช้สถาบันการเงินเพื่อการฟอกเงินได้

3) การส่งเงินสดหรือโอนเงินออกนอกประเทศ

เป็นการนำเงินสดไปฝากไว้ในประเทศที่ไม่มีการควบคุมระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินอย่างเข้มงวด เพื่อให้เงินที่ผิดกฎหมายเข้าไปอยู่ในระบบการเงินของประเทศนั้น และโอนเงินกลับไปสู่ผู้ค้ายาเสพติดหรือ อาชญากร โดยวิธีต่าง ๆ เช่น โดยทางโทรคมนาคม (Wire Transfer) เป็นต้น เงินที่ผิดกฎหมายก็จะแปรสภาพเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย อันเป็นจุดอ่อนของประเทศที่ไม่เข้มงวดเรื่องการนำส่งเงินสดออกนอกประเทศ

4) การจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า

เป็นการที่ผู้ค้ายาเสพติดหรืออาชญากรปกปิดแหล่งที่มาและความเป็นเจ้าของเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ด้วยการจัดตั้งหรือซื้อกิจการในต่างประเทศ เช่น ในประเทศที่เป็นเขตปลอดภาษี เป็นต้น แล้วให้กิจการของตนในประเทศกักเงินหรือซื้อสินค้าจากกิจการในต่างประเทศดังกล่าวในราคาแพงกว่าปกติ ทั้งนี้ เพื่อให้เงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายถูกใช้จ่ายหมุนเวียนระหว่างกิจการทั้งสองแห่งดังกล่าว

5) การซื้อขายสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูง

การซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูง เช่น ที่ดินและอาคาร ทำให้การฟอกเงินเป็นไปอย่างรวดเร็วถึงแม้การเปลี่ยนเป็นเงินอาจจะช้าแต่ก็สามารถทำได้ในวงเงินที่มีปริมาณมาก ส่วนการซื้อขายสังหาริมทรัพย์อื่นที่มีราคาสูง เช่น อัญมณีต่าง ๆ ทองคำ ย่อมสามารถเปลี่ยนมือได้อย่างง่ายดายยิ่งกว่าอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากโดยสภาพแล้วเป็นสิ่งที่มีความเล็ก ง่ายต่อการเคลื่อนย้ายและโอนให้แก่กันด้วยการส่งมอบ

6) การโอนเงินหรือทรัพย์สินให้ผู้อื่นถือแทน

เป็นรูปแบบของการฟอกเงินที่ง่ายที่สุดด้วยการมอบทรัพย์สินหรือเงินอันไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นให้ผู้ที่ตนไว้วางใจมากที่สุดครอบครองไว้แทน โดยการสมรู้

ร่วมกัน เพื่อให้บุคคลผู้ครอบครองนำไปหาผลประโยชน์ตอบแทนหรือครอบครองไว้จนกว่าจะโอนกลับมาให้ตนต่อไปในอนาคต⁶

7) อื่น ๆ

นอกจากวิธีการพอกเงินดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีวิธีการอื่น ๆ อีกมาก ได้แก่ การนำเงินไปซื้อกิจการที่มีผลขาดทุนแต่ธุรกิจมีรายรับเงินเป็นเงินสด เช่น โรงแรม ภัตตาคาร เป็นต้น ซึ่งต่อไปธุรกิจเหล่านี้ก็จะกลับฟื้นขึ้นเพราะอาศัยดอกผลจากเงินผิดกฎหมายดังกล่าวหลังจากนั้นจึงค่อยถ่ายเทเงินออกไปใช้ การนำเงินไปซื้อตราสารที่โอนเปลี่ยนมือได้ ซึ่งตราสารนั้นไม่มีการควบคุมจากสถาบันการเงินผู้ออก ทำให้ยากแก่การสืบหาผู้ซื้อและผู้รับเงินตามตราสารนั้น การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ การนำเงินไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินสกุลอื่น ๆ เป็นต้น

1.4 แหล่งสำหรับพอกเงิน

ในทางปฏิบัติแหล่งที่อาชญากรมักใช้ในการพอกเงินมีอยู่ทั้งภายนอกประเทศและภายในประเทศ ดังนี้⁷

1) แหล่งสำหรับพอกเงินนอกประเทศ มีลักษณะเป็นสถานที่ที่ตั้งขึ้นอยู่ในดินแดนของประเทศเล็ก ๆ ซึ่งมีกฎหมายทางการเงินอันไม่เข้มงวดมากนัก จึงสะดวกต่อการใช้เป็นแหล่งแปรสภาพเงินอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย แหล่งสำหรับพอกเงินนอกประเทศที่สำคัญ ได้แก่

(1) ธนาคารในบางประเทศ ซึ่งมีกฎหมายคุ้มครองความลับของลูกค้า เช่น ธนาคารในสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของลูกค้าจึงกระทำได้ยากมาก เว้นแต่จะได้รับการร้องขอจากรัฐบาลของประเทศอันเป็แหล่งที่มาของเงินที่นำมาฝากในธนาคารนั้น

⁶ไชยยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดิม, หน้า 14.

⁷อรุณพ ลิขิตจิตตะ, ถาม-ตอบ เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542), หน้า 6-7.

(2) สถาบันการเงินในหมู่เกาะแคริบเบียน ประเทศในหมู่เกาะเหล่านี้เป็นแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งของการฟอกเงิน เพราะอยู่ใกล้กับศูนย์กลางการเงินของโลก อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา

(3) ประเทศเล็ก ๆ ในยุโรปที่ไม่มีรายได้หลักที่แน่นอน ประเทศเหล่านี้เป็นประเทศที่มีขนาดเล็กมากจนไม่สามารถหาทางสร้างเศรษฐกิจจากแหล่งอื่นได้อย่างเพียงพอเพื่อนำมาบำรุงประเทศได้ จึงต้องพึ่งพารายได้จากทำให้เป็นแหล่งฟอกเงินไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่น บอนคาติโน และรับจดทะเบียนตั้งบริษัทต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้ประกอบกิจการอย่างจริงจัง เป็นต้น

(4) ประเทศแถบศูนย์กลางการเงิน (Financial Offshore Center) อันก่อให้เกิดความสะดวกในการยกย้ายถ่ายเทเงินหรือทรัพย์สินจากแหล่งหนึ่งไปสู่อีกแหล่งหนึ่ง เช่น ประเทศในแถบแปซิฟิกตอนใต้ เกาะไอร์แลนด์ออฟมันต์ รวมทั้งเกาะในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เกาะเคย์แมน เป็นต้น และปัจจุบันประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางการเงิน ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก รัสเซีย โคลัมเบีย ปานามา อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เวเนซุเอล่า สำหรับในเอเชียได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ ไทย

2) แหล่งสำหรับฟอกเงินในประเทศ โดยทั่วไปมักเป็นแหล่งที่มีการแพร่สะพัดของเงินและมีการแลกเปลี่ยนทางการค้าอย่างรวดเร็ว จนทำให้ไม่มีความสนใจและเป็นการยากต่อการตรวจสอบที่มาของเงินที่นำมาใช้ในธุรกรรมนั้น โดยแหล่งสำหรับฟอกเงินในประเทศที่สำคัญ ได้แก่

(1) สถาบันการเงิน การฟอกเงินโดยผ่านสถาบันการเงินสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การฝากเงิน การโอนเงิน การซื้อเช็คเชียร์เช็ค ตัวแลกเงิน เช็คเดินทาง การส่งจ่ายเช็ค การกู้เงิน การทำบัตรเครดิต เป็นต้น

(2) บ่อนการพนันที่ถูกตามกฎหมายและที่ขัดต่อกฎหมาย เป็นแหล่งที่มีการหมุนเวียนของเงินสดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ่อนการพนันที่ได้รับอนุญาตให้เปิดกิจการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายในบางประเทศ เป็นแหล่งที่อาชญากรใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน ด้วยการสมคบกับเจ้าของบ่อนให้มีการชนะพนันเพื่อเปลี่ยนสภาพเงินที่ได้มาจากการกระทำผิดที่นำมาเล่นพนันให้กลายเป็นเงินได้อันชอบ

ด้วยกฎหมายโดยเจ้าของบ่อนได้รับผลตอบแทน หรือการที่องค์กรอาชญากรรมได้ลงทุน ขออนุญาตเปิดกิจการบ่อนการพนันบังหน้าเพื่อใช้เป็นแหล่งฟอกเงินเสียเอง⁸

(3) ตลาดหลักทรัพย์ มีลักษณะเช่นเดียวกับบ่อนการพนัน กล่าวคือ การซื้อขายแลกเปลี่ยนมือเป็นไปอย่างรวดเร็ว และผู้ลงทุนไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับผู้ซื้อหรือผู้ขาย ถึงแม้ว่าจะได้มีการบันทึกการซื้อขายโดยผ่านบริษัทตัวแทน (Broker) และรายงานตลาดหลักทรัพย์ก็ตาม แต่เนื่องจากในแต่ละวันที่มีการซื้อขายเปลี่ยนมือกันมากและต้องรวดเร็วด้วย จึงทำให้ข้อมูลที่ถูกบันทึกมีจำนวนมาก ยากต่อการตรวจสอบและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเศรษฐกิจอยู่ในช่วงรุ่งเรืองแล้ว ตลาดหลักทรัพย์จะมีปริมาณการซื้อขายค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นการง่ายต่อการฟอกเงิน สามารถทำการฟอกเงินโดยการซื้อขายหุ้นได้เป็นจำนวนมหาศาล โดยไม่มีใครสงสัย การเปิดเสรีทางการเงินที่ให้มีการเคลื่อนย้ายทุนค่อนข้างเสรีก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งของการฟอกเงินข้ามประเทศได้

(4) สำนักแลกเปลี่ยนเงินตรา (Bureau d' Échange) ปัจจุบันมีประเทศที่เปิดเสรีด้านการเงินมากขึ้นทำให้การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นไปอย่างลำบาก ส่งผลให้การแลกเปลี่ยนเงินเพื่อส่งไปยังต่างประเทศทำได้ง่ายขึ้นและมีจำนวนเงินมากกว่าแต่ก่อน

2. การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในส่วนของการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้จะได้กล่าวถึง แนวคิด ความเป็นมา และหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนี้

⁸ไชยยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดิม, หน้า 13.

2.1 แนวคิดและความเป็นมาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม- การฟอกเงิน พ.ศ. 2542

การฟอกเงินเป็นความผิดที่หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปราม แม้การฟอกเงินจะมีใช่อาชญากรรมที่มีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพของบุคคล แต่การฟอกเงินเป็นอาชญากรรมที่ทำให้วงจรการประกอบอาชญากรรมบางประเภทที่มีลักษณะการกระทำเป็นกระบวนการและมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศยังคงดำเนินต่อไปเป็นวงจรไม่มีที่สิ้นสุด ประกอบกับการฟอกเงินส่วนใหญ่ได้กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงเป็นผลให้องค์กรหรือหน่วยงานระหว่างประเทศได้ออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องหรือกระตุ้นให้ประเทศที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสมาชิก ต้องดำเนินการตามพันธกรณีซึ่งได้กำหนดเป็นอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่สำคัญ อาทิ

1) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (UN Convention against Illicit Trafficking in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances)

2) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ค.ศ. 1999 (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism)

3) มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

4) ข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force--FATF)

5) มาตรฐานการปฏิบัติของคณะกรรมการบาเซล (Basel Committee on Banking Supervision) เพื่อการกำกับดูแลสถาบันการเงิน

เพื่อเป็นการรองรับมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวและเพื่อจัดการกับปัญหาการฟอกเงินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมซึ่งกฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ขึ้น โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ

วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา⁹

2.2 หลักการสำคัญตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นมาตรการในการทำลายเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรม เนื่องจากผู้ประกอบอาชญากรรมหรืออาชญากรซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภทได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น มากระทำในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงินเพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดเหล่านั้น ซึ่งหลักการที่สำคัญตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ประกอบด้วยการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินและการรายงานการทำธุรกรรม กล่าวคือ

2.2.1 การริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดิน

การริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินหรือมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นั้น เป็นการดำเนินคดีต่อตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน โดยตรง ได้แก่ เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน ซึ่งความผิดมูลฐานตาม

---

⁹สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, “นโยบายการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า/การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Know Your Customer/Customer Due Diligence--KYC/CDD) ของสถาบันการเงิน (Financial Institutions) และหน่วยธุรกิจ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Designated Non-Financial Businesses and Professions--DNFBP),” ใน มาตรการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2545), หน้า 9.

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินปัจจุบันมีทั้งสิ้น 11 มุลฐาน ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกง ประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงสถาบันการเงิน ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโจร ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ความผิดเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำนุษย์

มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นั้น เริ่มต้นเพียงอาศัยเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำนาย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการ ปปง. ก็มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น ไว้ชั่วคราวไม่เกิน 90 วัน ได้ตามมาตรา 48 ก่อนที่จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้อ้างว่ารับโอนทรัพย์สินนั้น ไว้โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนฟังไม่ขึ้น ศาลก็จะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีลักษณะเด่นตรงที่สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานได้ แม้บุคคลผู้กระทำความผิดมูลฐานจะยังไม่ได้ถูกลงโทษทางอาญาตามคำพิพากษาของศาล อีกทั้งยังสามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานได้แม้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะถูกจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปก็ครั้งแล้วและไม่ว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะอยู่ในครอบครองของบุคคลใด

ก็ตาม โดยหลักการการพิสูจน์ไปให้กับเจ้าของทรัพย์สิน เพื่อพิสูจน์ว่าตนได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต¹⁰

2.2.2 การรายงานการทำธุรกรรม

การตรวจจรรยาบรรณประกอบอาชีพการกระทำผิดมูลฐานโดยการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินข้างต้น ไม่อาจจะเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพหากไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดให้กลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน-ปปง. เนื่องจากการรายงานการทำธุรกรรมเป็นการกระทำที่ปรากฏ “ร่องรอยทาง-กระดาษ” เพื่อให้สามารถทราบถึงแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ-ความผิดที่นำมาใช้ประกอบธุรกรรม ทำให้การติดตามและตรวจสอบการฟอกเงินเป็นไปได้โดยง่ายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ปัจจุบันผู้ที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ สถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน และผู้ประกอบการอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงินบางประเภท ซึ่งในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในหัวข้อการรายงานธุรกรรมกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไป

3. การรายงานธุรกรรมกับการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน

การรายงานการทำธุรกรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยมีแนวคิดและหลักการที่สำคัญ ดังนี้

¹⁰วิชา นิติธรรม, “การกำหนดกรอบลักษณะของความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” (วิทยานิพนธ์-นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), หน้า 29-30.

3.1 แนวคิดและความจำเป็นในการรายงานธุรกรรม

โดยเหตุที่บรรดาเหล่าอาชญากรไม่ซ้าก็เร็วจะต้องนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมาผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทางการเงิน โดยผ่านหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน หรือผ่านทางรูปแบบของทรัพย์สินแล้วเก็บรักษาไว้เพื่อให้ดูว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งวิธีการที่ใช้มาก คือ การฟอกเงินผ่านสถาบันการเงิน จึงเกิดแนวคิดที่สำคัญในเรื่องของการจัดการกับการอาชญากรรมการฟอกเงิน โดยรัฐจำเป็นต้องมีมาตรการเสริมโดยกำหนดให้ธนาคารหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องเป็นผู้มีหน้าที่สอดส่องและแจ้งที่มาของเงินจำนวนมากที่เข้าสู่กระแสของธนาคารหรือแหล่งของเงิน¹¹ ซึ่งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force--FATF) อันเป็นองค์การระหว่างประเทศทำหน้าที่กำหนดพัฒนาและส่งเสริมนโยบายเพื่อต่อต้านการฟอกเงินและให้ประเทศต่าง ๆ มีกฎหมายและการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน โดยออกข้อเสนอแนะ 40+9 ข้อ ซึ่งเป็นการวางมาตรการต้นแบบ (Blueprint) ที่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ควรจะรับไปปฏิบัติเพื่อป้องกันปราบปรามการฟอกเงินอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ บทบาทของระบบการเงิน (Financial System) ในการต่อต้านการฟอกเงิน ได้แก่ การกำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงินมีหน้าที่รายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยให้หน่วยข่าวกรองทางการเงินทราบ¹²

ประเทศไทยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยได้กำหนดให้สถาบันการเงิน สำนักงาน-

¹¹ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, “ข้อที่ควรคำนึงเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน,” ดุลพาห 41, 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2537): 47.

¹²จจิรัตน์ อัครจิตสกุล, “กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษากรณีการรายงานธุรกรรมขององค์กรที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 54-57.

ที่ดิน และผู้ประกอบการอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงินบางประเภท¹³ มีหน้าที่ต้องรายงาน การทำธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. เพื่อให้สามารถพิสูจน์ทราบถึงแหล่งที่มาของเงินหรือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ที่นำมาใช้ประกอบธุรกรรมทำให้การติดตาม และตรวจสอบการฟอกเงินเป็นไปได้โดยง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า แนวคิดและความจำเป็นในการรายงานธุรกรรม ก็เพื่อให้ปรากฏ “ร่องรอยทางกระดาษ” และที่สำคัญข้อมูลการรายงานและแสดงตน นอกจากจะทราบ ชื่อ ที่อยู่ อาชีพการงานแล้ว ยังพิสูจน์ทราบถึงแหล่งที่มาของเงินจำนวนมากที่นำมาใช้ ในการทำธุรกรรม นอกจากนี้ ยังทราบถึงความเคลื่อนไหวของกระแสเงินตราภายใน- ประเทศหรือเงินตราที่นำเข้าหรือส่งออกนอกประเทศหรือที่ฝากไว้ในสถาบันการเงิน ต่าง ๆ การทราบถึงข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บรรลु วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้¹⁴

1) ช่วยให้การสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินเป็นไปได้ ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องขอข้อมูลจากบัญชีลับของธนาคาร

2) ช่วยให้นักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐมีทางเลือกที่จะบังคับใช้กฎหมายได้ ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ อาจบังคับใช้ตามกฎหมายป้องกันและปราบปราม- การฟอกเงิน หากเข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายนี้ แต่ถ้าไม่เข้าหลักเกณฑ์ก็อาจใช้กฎหมาย- ภาษีอากร หากภายหลังตรวจพบว่าการเพิกเฉยไม่ยื่นรายการเสียภาษีให้ถูกต้อง ซึ่ง การเพิกเฉยไม่รายงานนี้ก็จะมีความผิดทางอาญาด้วยเช่นกัน ถือเป็นการคิดอาวูชขึ้นใหม่ ให้เจ้าหน้าที่ปราบปราม

3) ช่วยให้นักงานเจ้าหน้าที่ตั้งข้อสังเกตได้โดยง่ายว่า ผู้มีหน้าที่ต้องรายงาน และแสดงตนตามกฎหมายนี้แต่กลับเพิกเฉยไม่รายงานนั้น น่าจะมีพิรุฐว่ามีการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินหรือมีการหลีกเลี่ยงภาษีซึ่งจะได้ทำการสืบสวนสอบสวน ต่อไป

¹³แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552.

¹⁴อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, เรื่องเดิม, หน้า 77-78.

- 4) เป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพราะถ้าไม่รายงานและแสดงตนหรือรายงานเท็จก็จะต้องรับโทษทางอาญาซึ่งไม่คุ้มกับการเสี่ยง
- 5) เพื่อให้การไหลเวียนของเงินตราที่ใช้ทำธุรกรรมเป็นไปตามกลไกของตลาดอย่างอิสระ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้

3.2 การรายงานธุรกรรมตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force--FATF)

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force--FATF) เป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Governmental Organization) ซึ่งตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1989 โดยที่ประชุมสุดยอดกลุ่มประเทศจี 7 (ในขณะนั้น) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์กรในการกำหนดมาตรฐานสากลด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) และผลักดันให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานและประเมินผลความร่วมมือที่ทำไปแล้วในการป้องกันการใช้ระบบธนาคารและสถาบันการเงินในการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

FATF ได้กำหนดมาตรฐานการป้องกันการฟอกเงินที่เรียกว่า “ข้อเสนอแนะ 40 ข้อ” ของ FATF (FATF Forty Recommendations) เมื่อประเทศต่าง ๆ ยอมรับข้อเสนอแนะของ FATF มากขึ้น ข้อเสนอแนะดังกล่าวจึงกลายเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของโลกที่ใช้ต่อต้านการฟอกเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ในปี ค.ศ. 2001 FATF เสนอข้อเสนอแนะพิเศษเพิ่มเติมอีก 8 ข้อที่พูดถึงปัญหาพิเศษของการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการก่อการร้ายอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ผู้ก่อการร้ายจับเครื่องบินชนตึก World Trade เมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 โดยข้อเสนอแนะพิเศษดังกล่าวมีรายละเอียดเกี่ยวกับการกำกับดูแลองค์กรไม่แสวงหากำไรเพื่อไม่ให้ นำเงินไปสนับสนุนการก่อการร้าย การควบคุมกำกับเรื่องการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transfer) จึงเรียกข้อเสนอแนะว่าด้วยการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายทั้งหมดของ FATF ว่า “ข้อเสนอแนะ 40 + 8 ของ FATF” ต่อมา FATF ได้เพิ่มข้อเสนอแนะพิเศษในการควบคุม

การเงินสดและตราสารการเงินข้ามแดน จึงกลายเป็น “ข้อเสนอแนะ 40 + 9 ข้อของ FATF” ปัจจุบัน FATF มีสมาชิกทั้งหมด 34 ประเทศ และ 2 กลุ่มองค์กรต่อต้านการฟอกเงินระดับภูมิภาค

การที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในความตกลงระหว่างประเทศ จึงต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสากลว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism--AML/CFT) ตามข้อเสนอแนะ 40 + 9 ข้อของ FATF ที่ใช้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศในการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยได้มีการตรวจสอบและประเมินผลระบบของประเทศต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานระหว่างประเทศดังกล่าวอยู่เป็นระยะ ตามโครงการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (Report on Observance of Standards and Codes--ROSCs) ซึ่งมีคณะผู้ประเมินประกอบด้วยเชี่ยวชาญจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund--IMF) และธนาคารโลก (World Bank--WB) ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าประเทศต่าง ๆ ได้มีการนำข้อเสนอแนะของ FATF ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีการเผยแพร่รายชื่อประเทศที่ไม่ผ่านการประเมินและไม่มี ความก้าวหน้าในการแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลให้สาธารณชนทราบและมีการเรียกร้องให้ประชาคมโลก หรือประเทศสมาชิกของ FATF แจ้งให้สถาบันการเงินภายในประเทศของตนเร่งเล็งการทำธุรกรรมทางการเงินกับสถาบันการเงินหรือบริษัทจากประเทศที่มีปัญหาดังกล่าวหรือมีมาตรการลงโทษที่เหมาะสมเพื่อเป็นการปกป้องระบบการเงินระหว่างประเทศ¹⁵

¹⁵สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, “เอกสารประกอบการประชุมเพื่อชี้แจงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 23 ธันวาคม พ.ศ. 2553, หน้า 33.

ข้อแนะนำ 40 + 9 ข้อ ของ FATF ประกอบด้วยข้อแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินจำนวน 40 ข้อ และข้อเสนอแนะพิเศษในเรื่องการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Special Recommendation--SR) จำนวน 9 ข้อ

โดยข้อแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินจำนวน 40 ข้อนั้น มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการรายงานธุรกรรมของสถาบันการเงินและธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินตามข้อแนะนำที่ 4-25 โดยสรุป มาตรการที่สำคัญ คือ กำหนดให้สถาบันการเงินและธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินมีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยแก่หน่วยข่าวกรองทางการเงิน และต้องรายงานโดยไม่ทำให้ลูกค้ารู้ตัว โดยในการรายงานการทำธุรกรรมดังกล่าวสถาบันการเงินและหน่วยธุรกิจและผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงินต้องดำเนินการเกี่ยวกับการรู้จักตัวตนของลูกค้า (Know Your Customer--KYC) และการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence--CDD) และมีมาตรการในการดูแลเพิ่มเติมหากต้องไปเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ (Politically Exposed Person--PEP) ห้ามการใช้บัญชีนิรนาม การควบคุมดูแลการดำเนินการ โดยบุคคลที่สาม รวมทั้งกำหนดให้สถาบันการเงินเก็บบันทึกหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับธุรกรรมทั้งหมดที่ดำเนินการ โดยมีระยะเวลาในการจัดเก็บอย่างน้อย 5 ปี

ส่วนข้อเสนอแนะพิเศษในเรื่องการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Special Recommendation--SR) จำนวน 9 ข้อ มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการรายงานธุรกรรม ได้แก่ ข้อเสนอแนะพิเศษที่ 4 ว่าด้วยเรื่องการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย โดยกำหนดให้สถาบันการเงิน ธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่ในเรื่องการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน มีภาระหน้าที่ในการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า อาจเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายหรือสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบทันที ข้อเสนอแนะพิเศษที่ 6 ว่าด้วยเรื่องการเงิน โดยช่องทางอื่น กำหนดมาตรการการดูแลควบคุมบุคคล นิติบุคคลหรือตัวแทนที่ให้บริการ โอนเงินหรือมูลค่าเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่าย ว่าควรมีการจดทะเบียนหรือได้รับใบอนุญาต

และบรรดามาตรการเกี่ยวกับการต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ควรถูกนำไปปรับใช้แก่ธนาคารและธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และแต่ละประเทศต้องมีมาตรการลงโทษบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการโอนเงินนอกระบบ โดยอาจเป็นการลงโทษทางปกครอง ทางแพ่งหรืออาญา และข้อเสนอแนะพิเศษ ที่ 7 ว่าด้วยเรื่องการ โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดให้สถาบันการเงินรวมทั้ง ผู้ประกอบธุรกิจบริการ โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ มีการบันทึกข้อมูลของลูกค้าผู้ทำธุรกรรมอย่างถูกต้อง และดำเนินการให้สถาบันการเงินเฝ้าติดตาม ตรวจสอบธุรกรรมการ โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องสงสัย ซึ่งอาจเป็นธุรกรรมของลูกค้าที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์

ซึ่งนิยามคำว่าสถาบันการเงินที่มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมตามมาตรฐานสากลด้าน AML/CFT ที่กำหนดไว้ในข้อแนะนำ 40+ 9 ข้อ ของ FATF นั้น มีความหมายครอบคลุมถึงผู้ค้าตราสารอนุพันธ์หรือการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าด้วย ส่วนนิยามคำว่าหน่วยธุรกิจและผู้ประกอบอาชีพซึ่งมิใช่สถาบันการเงินที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินมีความหมายครอบคลุมถึง สถานการณ์ (ซึ่งรวมทั้งการพนันทางอินเทอร์เน็ตด้วย) นายหน้าซื้อขายที่ดิน ผู้ค้าโลหะมีค่า ผู้ค้าอัญมณี ทนายความผู้รับรองเอกสาร ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายและนักบัญชีอิสระ และผู้ให้บริการทรัสต์ด้วย¹⁶

3.3 การรายงานธุรกรรมของต่างประเทศ

ในด้านของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น ต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ต่างให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการบังคับใช้

¹⁶สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คำแปลข้อแนะนำ 40 + 9 ข้อของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force) (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2545), หน้า 39.

มาตรการรายงานธุรกรรมกับสถาบันการเงิน และหน่วยธุรกิจหรือผู้ประกอบการอาชีพ ที่มีใช้สถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ ซึ่งในส่วนของการรายงานธุรกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย นั้น มีหลักเกณฑ์และรายละเอียด ดังนี้¹⁷

3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ปัญหาการฟอกเงินในประเทศสหรัฐอเมริกานับว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่รุนแรงปัญหาหนึ่ง รัฐบาลกลางของประเทศจึงบัญญัติกฎหมายขึ้นมาหลายฉบับเพื่อต่อต้านและแก้ไขปัญหาการฟอกเงิน โดยในบรรดากฎหมายดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรมทางการเงิน ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยความลับทางธนาคาร หรือ Bank Secrecy Act 1970 (BSA)

ในปี ค.ศ. 1970 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายว่าด้วยความลับทางธนาคาร หรือ Bank Secrecy Act 1970 (BSA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ทราบแหล่งที่มาของจำนวนเงินที่ต้องสงสัยในสถาบันการเงิน การหมุนเวียนของกระแสการเงินที่มีการนำเข้าหรือส่งออกนอกประเทศ และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถทำการตรวจสอบและสืบสวนผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา กฎหมายเกี่ยวกับภาษี และกฎหมายอื่น ๆ

กฎหมาย BSA กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินและบุคคลมีหน้าที่รายงานข้อมูลทางการเงินต่อหน่วยงานของรัฐ ดังนี้¹⁸

1) กำหนดให้สถาบันการเงินภายในประเทศ รายงานการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงิน การรับเงิน การโอนเงิน (หรือตราสารทางการเงินอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด) ซึ่งมีจำนวนเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐขึ้นไป ในกรณีที่เป็นตัวแทนหรือผู้รับฝากเงินให้ยื่นรายงานพร้อมทั้งแสดงชื่อบุคคลที่มอบหมายให้ดำเนินการแทน (31 U.S.C. มาตรา 5313 (4))

คำว่า “ตราสารทางการเงิน” (Monetary Instrument) ตามกฎหมาย BSA หมายความว่า เหรียญและเงินตราของสหรัฐอเมริกาและตามที่รัฐมนตรีว่าการ-

¹⁷ ขจีรัตน์ อัครจิตสกุล, เรื่องเดิม, หน้า 78-83.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80-81.

กระทรวงการคลังกำหนดซึ่งรวมถึงเหรียญและเงินตราต่างประเทศ เช็คเดินทาง ตราสาร
เปลี่ยนมือได้ที่ไม่ระบุชื่อผู้ถือ หลักทรัพย์ที่ไม่ระบุชื่อผู้ถือ หุ้นที่ไม่ระบุชื่อผู้ถือ
(31 U.S.C. มาตรา 5312 (a) (3))

ส่วนคำว่า “สถาบันการเงิน” (Financial Institution) นอกจาก
หมายถึงธนาคารพาณิชย์แล้วยังหมายถึง นายหน้าหรือผู้ค้าหลักทรัพย์ ผู้ค้าตราสาร-
อนุพันธ์ เป็นต้น ด้วย

2) กำหนดให้บุคคลใดหรือตัวแทนหรือผู้รับฝากเงิน รายงานการนำเงิน
หรือตราสารทางการเงิน ซึ่งมีจำนวนเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐ เข้ามาหรือออกนอก
สหรัฐอเมริกา รวมทั้ง ผู้ที่ได้รับเงิน หรือตราสารทางการเงินจากต่างประเทศเกินกว่า
10,000 เหรียญสหรัฐ (31 U.S.C. มาตรา 3516)

3) กำหนดให้ประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือผู้ซึ่งมีถิ่นที่อยู่
ในสหรัฐอเมริกาหรือผู้ซึ่งอยู่ในสหรัฐอเมริกาและประกอบธุรกิจในสหรัฐอเมริกา
รายงานธุรกรรมหรือความสัมพันธ์ที่มีต่อสถาบันการเงินต่างประเทศ ตามหลักเกณฑ์
ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด (31 U.S.C. มาตรา 5313 (a))

4) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กำหนดให้สถาบัน-
การเงินรวมทั้งผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของสถาบันการเงินใด รายงาน
ธุรกรรมที่น่าสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการละเมิดกฎหมาย (31 U.S.C. มาตรา 5314 (g))

ข้อยกเว้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีอำนาจกำหนดข้อยกเว้น
เกี่ยวกับการยื่นรายงานหรือการเก็บบันทึกข้อมูลทางการเงิน หรือยกเลิกข้อยกเว้น
ดังกล่าว (31 U.S.C. มาตรา 5318) ข้อยกเว้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องข้อกำหนดการรายงาน
ข้อมูลทางการเงินภายในประเทศ ได้แก่

- 1) การโอนเงินระหว่างสถาบันการเงินภายในประเทศด้วยกัน
- 2) สถาบันการเงินในประเทศ สามารถยื่นคำขอยกเว้นข้อกำหนดให้
รายงานข้อมูลทางการเงินภายในประเทศให้กับลูกค้ารายใหญ่ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการ-
กระทรวงการคลังจะพิจารณาอนุญาตหรือไม่ก็ได้ กระทรวงการคลังจะทำบัญชีรายชื่อ
ลูกค้าสถาบันการเงินที่ได้รับยกเว้น ซึ่งบัญชีดังกล่าวจะใช้่างในการดำเนินคดีในกรณีที่
สถาบันการเงินไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด

การฝ่าฝืนการรายงานตามกฎหมาย BSA จะต้องรับโทษทั้งทางแพ่ง และทางอาญา

3.3.2 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลีย เป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางการเงิน ประเทศหนึ่งในโลก และมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การเป็นที่หลบซ่อนพักพิงของผู้กระทำความผิดต่าง ๆ ดังนั้น เหล่าอาชญากรจึงมักนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวนั้น ไปใช้จ่ายหรือทำการเปลี่ยนสภาพเพื่อปกปิดการกระทำความผิด และเพื่อหาผลประโยชน์เพิ่มขึ้นในประเทศออสเตรเลีย รัฐบาลของประเทศออสเตรเลีย จึงได้ตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 ฉบับ¹⁹ โดยในบรรดากฎหมายดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรมทางการเงิน คือ กฎหมายการรายงานธุรกรรมทางการเงิน (Financial Transaction Reports Act 1988 (FTR Act.)) กฎหมายการรายงานธุรกรรมทางการเงินฉบับนี้เดิมเรียกกันว่า “Cash Transaction Reports Act (CTR Act)” ต่อมาได้รับการเปลี่ยนชื่อในภายหลัง เพื่อให้เป็นที่เข้าใจกันว่ากฎหมายดังกล่าว มีหลักการครอบคลุมถึงธุรกรรมเกี่ยวกับการเงินทุกประเภท ไม่จำกัดเฉพาะทรัพย์สินลักษณะที่เป็นเงินสดเท่านั้น (AUSTRAC 1992: 6) โดยกฎหมายฉบับนี้ มีเจตนารมณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดต่าง ๆ เช่น การหลีกเลียงภาษี การกระทำความผิดตามกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท การฟอกเงินจากการค้ายาเสพติดและจากองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น ส่วนการดำเนินงานต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานซึ่งเรียกว่า “Australian Transaction Reports and Analysis Centre (AUSTRAC)” ซึ่งก่อตั้งขึ้นแทน Cash Transaction Reports Agency (CTRA) อันเป็นหน่วยงานเดิมที่ทำหน้าที่ตามกฎหมาย Cash Transaction Reports Act²⁰

¹⁹ไชยยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดิม, หน้า 36.

²⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 37-38.

หลักเกณฑ์อื่นเกี่ยวกับธุรกรรมซึ่งต้องรายงานแก่หน่วยงาน AUSTRAC ตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่²¹

- 1) รายงานธุรกรรมเงินสดที่สำคัญ (Significant Cash Transaction Report--SCTRs) โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงิน (Cash Dealers) รายงานธุรกรรมเงินสดที่มีจำนวนตั้งแต่ 10,000 เหรียญออสเตรเลียขึ้นไปหรือจำนวนเท่ากันในเงินตราสกุลอื่น (มาตรา 7)
  - 2) รายงานการโอนเงินตราระหว่างประเทศ (International Cash Transaction Reports--ICTRs) กำหนดให้ผู้ผู้นำเงินสดหรือส่งเงินสดจำนวนจำนวนตั้งแต่ 5,000 เหรียญออสเตรเลียขึ้นไป (มาตรา 15) เข้าหรือออกจากออสเตรเลีย ต้องรายงานต่อสำนักงานศุลกากรของออสเตรเลีย รวมทั้งกรณีที่ได้มีการส่งเงินทางไปรษณีย์ ไม่ว่าจะเข้าหรือออกจากออสเตรเลีย บุคคลดังกล่าวต้องรายงานโดยตรงต่อ AUSTRAC ด้วย
  - 3) รายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย (Suspect Transaction Reports--SUSTRs) โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย ซึ่งมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าธุรกรรมนั้นอาจจะเกี่ยวข้องกับการหลีกเลี่ยงภาษีอากรหรือการกระทำผิดกฎหมายอื่น ๆ (มาตรา 16)
- ในกรณีนี้ AUSTRAC ได้จัดทำ “คำแนะนำเกี่ยวกับธุรกรรมที่น่าสงสัย” เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาว่ารายงานใดหรือการกระทำใดที่น่าสงสัยนอกจากนี้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินยังสามารถรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยแก่ AUSTRAC โดยทาง Suspect Transactions Hotline ได้อีกด้วย ในกรณีที่เป็นงานเร่งด่วน
- 4) รายงานคำสั่งการโอนเงินระหว่างประเทศ (International Funds Transfer Instructions--IFTIs) กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินรายงานการโอนเงินระหว่างประเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือทางโทรเลขเข้าหรือออกจากออสเตรเลียต่อ AUSTRAC (มาตรา 17B) โดย AUSTRAC ได้พัฒนาชุดซอฟต์แวร์ซึ่งเรียกระบบการส่ง

²¹ ขจีรัตน์ อัครจิตสกุล, เรื่องเดิม, หน้า 87-88.

ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Delivery System--EDDS) ซึ่งสามารถช่วยการส่งข้อมูลการโอนเงินระหว่างประเทศจากผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินไปยัง AUSTRAC เพื่อเข้าสู่ระบบข้อมูลทางคอมพิวเตอร์เพื่อดำเนินการต่อไป

5) รายงานเกี่ยวกับผู้ปิดบัญชีเงินฝากใหม่ซึ่งมีข้อห้ามในการเปิดบัญชี โดยไม่ใช่ชื่อจริงรวมทั้งมีข้อกำหนดเรื่องการพิสูจน์ความถูกต้องในการเปิดบัญชี หรือในการเพิ่มชื่อหรือลายมือชื่อในบัญชี โดยกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินรับผิดชอบตรวจสอบความถูกต้องในการเปิดบัญชีและการดำเนินการของบัญชีนั้น (มาตรา 24)

จากการที่ FTR Act กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินรายงานข้อมูลทางการเงินต่าง ๆ ไปยัง AUSTRAC นั้นอาจใช้วิธีรายงานเป็นเอกสารหรือรายงานทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ส่วนการกระจายข้อมูลที่ได้รับการจากรายงาน FTR Act กำหนดให้ผู้อำนวยการ AUSTRAC รวบรวมเก็บรักษาวิเคราะห์และเผยแพร่รายงานต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบธุรกิจด้านการเงินรายงานต่อ AUSTRAC ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกฎหมายได้กำหนดว่า หน่วยงานใดบ้างที่สามารถใช้ประโยชน์จากรายงานดังกล่าวได้ (มาตรา 27 และมาตรา 38) โดยคำว่า “ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการเงิน (Cash Dealers)” ที่มีหน้าที่รายงานธุรกรรมทางการเงินตาม FTR Act มีความหมายครอบคลุมถึงผู้ค้าตราสารอนุพันธ์ด้วย ซึ่งการฝ่าฝืนการรายงานตาม FTR Act จะต้องรับโทษทางอาญาซึ่งมีทั้งโทษปรับและจำคุก

3.4 การรายงานธุรกรรมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหน้าที่ในการรายงานธุรกรรมตามกฎหมายและหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรมไว้โดยมีหลักเกณฑ์และรายละเอียด ดังนี้

3.4.1 หน้าที่ในการรายงานธุรกรรม

ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรม ประเภทของธุรกรรมที่ต้องรายงาน ธุรกรรมที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องรายงาน และบทคุ้มครองผู้รายงาน ดังนี้

1) ผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรม

ผู้มีหน้าที่การรายงานธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประกอบด้วย

(1) สถาบันการเงิน

มาตรา 13 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. โดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ได้กำหนดนิยามคำว่า “สถาบันการเงิน” ที่มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมไว้ว่าหมายความว่า

ก. ธนาคารแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์²² และธนาคารตามที่ได้มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ

ข. บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์²³ และบริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

²² ปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ ได้ถูกยกเลิกไปแล้วโดยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551.

²³ ปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ได้ถูกยกเลิกไปแล้วโดย พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551.

ค. บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย²⁴ และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม²⁵

ง. บริษัทประกันชีวิต ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และบริษัทประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

จ. สหกรณ์ออมทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ เฉพาะสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินการซึ่งมีมูลค่าหุ้นรวมตั้งแต่สองล้านบาทขึ้นไปและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเกี่ยวกับการรับฝากเงิน ให้อู่ ให้อินเชอร์ รับจ้างหรือรับจ่านำทรัพย์สิน หรือจัดให้ได้มาซึ่งเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ โดยวิธีใด ๆ²⁶

ฉ. นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ปัจจุบันกฎกระทรวง (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้นิติบุคคล 4 ประเภท ดังต่อไปนี้ เป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

²⁴บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (IFCT) ได้ควบรวมกิจการ (Merge) กับธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2547.

²⁵บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) ปัจจุบันปรับสถานะเป็นธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว. หรือ SME BANK) ตามพระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545.

²⁶แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

ก. นิติบุคคลเฉพาะกิจตามกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์

ข. นิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

ค. บริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน²⁷

ง. บริษัทบริหารสินทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์

(2) สำนักงานที่ดิน

มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้ สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินสาขา และสำนักงานที่ดินอำเภอ มีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง.

(3) ผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงิน

มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 กำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงิน จำนวน 9 ประเภท ดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง.

ก. ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการทำให้คำแนะนำ หรือการเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตามมาตรา 13

ข. ผู้ประกอบอาชีพค้าอัญมณี เพชรพลอย ทองคำ หรือเครื่องประดับที่ประดับด้วยอัญมณี เพชรพลอย หรือทองคำ

ค. ผู้ประกอบอาชีพค้าหรือให้เช่าซื้อรถยนต์

²⁷ ปัจจุบันบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน (บบส.) ได้ถูกยุบเลิกไปแล้ว โดยพระราชบัญญัติยุบเลิกบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน พ.ศ. 2549.

ง. ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขาย
อสังหาริมทรัพย์

จ. ผู้ประกอบอาชีพค้าของเก่าตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุม
การขายทอดตลาดและค้าของเก่า

ฉ. ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ
สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับ
การประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ หรือตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจ-
สถาบันการเงิน

ช. ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีใช้สถาบัน-
การเงินตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์
หรือตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

ซ. ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินตาม
ประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต หรือตามกฎหมาย-
ว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

ฅ. ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม
กฎหมายว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ทั้งนี้ ผู้ประกอบอาชีพตาม ข. ค. ง. และ จ. ต้องเป็นนิติบุคคล
เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยที่มีพยานหลักฐานอันสมควรว่ามีการทำธุรกรรม
ที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินกับ
ผู้ประกอบอาชีพตาม ข. ค. ง. และ จ. ที่มีได้เป็นนิติบุคคล ให้สำนักงาน ปปง. มีอำนาจสั่ง
เป็นหนังสือให้ผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. ได้

2) ประเภทของธุรกรรมที่ต้องรายงาน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้
กำหนดประเภทของธุรกรรมที่สถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน และผู้ประกอบอาชีพที่
มีใช้สถาบันการเงิน ต้องรายงานไว้ ดังนี้

(1) สถาบันการเงิน

ประเภทของธุรกรรมที่สถาบันการเงินจะต้องรายงานต่อสำนักงาน ป.ป.ง. อาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ก. ธุรกรรมที่ใช้เงินสด มีจำนวนเงินสดตั้งแต่สองล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไป ตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประกอบข้อ 1 (1) แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

การรายงานธุรกรรมที่ใช้เงินสดดังกล่าวให้รายงานโดยใช้แบบ ป.ป.ง. 1-01 (แบบรายงานการทำธุรกรรมที่ใช้เงินสด)²⁸ ในกรณีที่สถาบันการเงินเป็นบริษัทประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตหรือบริษัทประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยให้ใช้แบบรายงานการทำธุรกรรมตามแบบ ป.ป.ง. 1-04-1 (แบบรายงานธุรกรรมที่ใช้เงินสด (ธุรกิจประกันชีวิต)) แทน²⁹ โดยให้ส่งแบบรายงานที่สร้างขึ้นในระหว่างวันที่ 1 ถึงวันที่ 15 และที่สร้างขึ้นในระหว่างวันที่ 16 ถึงวันสิ้นเดือน ไปยังสำนักงานภายในเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของเดือนที่มีการทำธุรกรรมนั้น³⁰

ข. ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่มีมูลค่าทรัพย์สินตั้งแต่ห้าล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไป ตามมาตรา 13 (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประกอบข้อ 1 (2) แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

²⁸กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, ข้อ 1 (1).

²⁹เรื่องเดียวกัน, ข้อ 1 วรรคสอง.

³⁰เรื่องเดียวกัน, ข้อ 2 (1).

การรายงานธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวให้รายงานโดยใช้แบบ ปปง. 1-02 (แบบรายงานการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน)³¹ ในกรณีที่สถาบันการเงินเป็นบริษัทประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตหรือบริษัทประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยให้ใช้แบบรายงานการทำธุรกรรมตามแบบ ปปง. 1-04-2 (แบบรายงานธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน (ค่าสินไหมทดแทนของธุรกิจประกันวินาศภัย)) แทน³² โดยให้ส่งแบบรายงานที่ทำขึ้นในระหว่างวันที่ 1 ถึงวันที่ 15 และที่ทำขึ้นในระหว่างวันที่ 16 ถึงวันสิ้นเดือน ไปยังสำนักงานภายในเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของเดือนที่มีการทำธุรกรรมนั้น³³

ก. ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย³⁴ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ นธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเงินสดตั้งแต่สองล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไปหรือเป็นธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าทรัพย์สินตั้งแต่ห้าล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไป หรือไม่ก็ตาม ตามมาตรา 13 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

³¹กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, ข้อ 1 (2).

³²เรื่องเดียวกัน, ข้อ 1 วรรคสอง.

³³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 2 (1).

³⁴พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 3 ได้กำหนดนิยามคำว่า “ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย” ไว้หมายความว่า ธุรกรรมที่มีความซับซ้อนผิดไปจากการทำธุรกรรมในลักษณะเดียวกันที่ทำกันอยู่ตามปกติ ธุรกรรมที่ขาดความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ นการทำธุรกรรมเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง.

การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยดังกล่าวให้รายงานโดยใช้แบบ ปปง. 1-03 (แบบรายงานการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย)³⁵ ในกรณีที่สถาบันการเงินเป็นบริษัทประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตหรือบริษัทประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยให้ใช้แบบรายงานการทำธุรกรรมตามแบบ ปปง. 1-04-3(แบบรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย) แทน³⁶ โดยให้ส่งแบบรายงานที่สร้างขึ้นในระหว่างวันที่ 1 ถึงวันที่ 15 และที่สร้างขึ้นในระหว่างวันที่ 16 ถึงวันสิ้นเดือน ไปยังสำนักงานภายในเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของเดือนที่มีการทำธุรกรรมนั้น³⁷

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเภทของธุรกรรมที่สถาบันการเงินจะต้องรายงานนี้ มาตรา 13 วรรคสอง ประกอบกับวรรคสองของข้อ 2 (2) แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังได้กำหนดให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมเพิ่มเติมในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน และธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ที่สถาบันการเงินได้รายงานไปแล้วข้างต้นให้สำนักงาน ปปง. ทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงนั้น

อนึ่ง มาตรา 14 ประกอบกับข้อ 3 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังได้กำหนดให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมย้อนหลัง ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าธุรกรรมใดที่ได้กระทำไปแล้ว โดยมีได้มีการรายงาน เป็นธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ที่สถาบันการเงินต้องรายงาน ไปยังสำนักงาน ปปง. ภายในเจ็ดวันนับแต่

³⁵กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, ข้อ 1 (3).

³⁶เรื่องเดียวกัน, ข้อ 1 วรรคสอง.

³⁷เรื่องเดียวกัน, ข้อ 2 (2).

วันที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าธุรกรรมที่ได้กระทำไปแล้วโดยมิได้มีการรายงานดังกล่าว เป็นธุรกรรมที่ต้องรายงานด้วย

(2) สำนักงานที่ดิน

ประเภทของธุรกรรมที่สำนักงานที่ดินจะต้องรายงานต่อ สำนักงาน ปปง. อาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ก. ธุรกรรมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันการเงินมิได้เป็นคู่กรณีเมื่อมีการชำระด้วยเงินสดเป็นจำนวนตั้งแต่ สองล้านบาทหรือกว่านั้นขึ้นไปตามมาตรา 15 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประกอบข้อ 1 (1) แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ข. ธุรกรรมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันการเงินมิได้เป็นคู่กรณีเมื่ออสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตามราคาประเมิน เพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตั้งแต่ห้าล้านบาทหรือกว่านั้น ขึ้นไปตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ประกอบข้อ 1 (2) แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ค. ธุรกรรมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันการเงินมิได้เป็นคู่กรณีเมื่อเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยตามมาตรา 15 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

แบบรายงานการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตาม (1) (2) และ (3) ให้ใช้สำเนาคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่รับรองถูกต้อง³⁸ โดยการรายงานการทำธุรกรรมตาม (1) และ (2) ให้สำนักงานที่ดิน รายงาน โดยการส่งสำเนาคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่รับรองถูกต้องที่ทำขึ้นใน

³⁸กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, ข้อ 4.

ระหว่างวันที่ 1 ถึงวันสิ้นเดือน ไปยังสำนักงาน ปปง.ภายในห้าวันนับแต่วันถัดจากวันสิ้นเดือนที่มีการทำธุรกรรมนั้น สำหรับกรณีการรายงานตาม (3) ให้ส่งสำเนาคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่รับรองถูกต้อง พร้อมทั้งบันทึกเหตุอันควรสงสัยไปยังสำนักงานภายในห้าวันนับแต่วันที่เหตุอันควรสงสัย³⁹

(3) ผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงิน

ประเภทของธุรกรรมที่ผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงินจะต้องรายงานต่อสำนักงาน ปปง. ตามมาตรา 16 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ

ก. ธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
หรือ

ข. ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

ปัจจุบันอยู่ในระหว่างกรรมาธิการร่างกฎกระทรวงกำหนดจำนวนเงินในการทำธุรกรรมที่ใช้เงินสดซึ่งผู้ประกอบอาชีพต้องรายงานต่อสำนักงาน ปปง. ตาม ก. พร้อมทั้งกำหนดแบบ ระยะเวลา หลักเกณฑ์ และวิธีการรายงานการทำธุรกรรมที่ใช้เงินสดและธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยตาม ก. และ ข.

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเภทของธุรกรรมที่ผู้ประกอบอาชีพจะต้องรายงานนี้ มาตรา 16 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังได้กำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพมีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมเพิ่มเติม ในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่ใช้เงินสด และธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ที่ผู้ประกอบอาชีพได้รายงานไปแล้วให้สำนักงาน ปปง.ทราบโดยไม่ชักช้าด้วย

³⁹กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, ข้อ 5.

3) ชุรกรรมที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องรายงาน

แม้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะได้กำหนดให้ กลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน อันได้แก่ สถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน และผู้ประกอบการอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงิน บางประเภท⁴⁰ มีหน้าที่ต้องรายงานการทำชุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. เมื่อเป็นชุรกรรมที่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะต้องรายงานตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 13 มาตรา 15 และมาตรา 16 ตามลำดับก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนด ยกเว้น ไว้ว่าชุรกรรมตามมาตรา 13 มาตรา 15 และมาตรา 16 ที่รัฐมนตรีเห็นสมควรให้ ได้รับยกเว้นไม่ต้องรายงานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งปัจจุบัน ได้แก่ ชุรกรรมที่เข้าหลักเกณฑ์ตามข้อ 1 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2543) ออกตาม ความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนี้

(1) ชุรกรรมที่พระมหากษัตริย์ พระบรมราชินี พระรัชทายาท หรือ พระบรมวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไปจนถึงชั้นเจ้าฟ้าเป็นคู่กรณี

(2) ชุรกรรมที่รัฐบาล ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐเป็นคู่กรณี

(3) ชุรกรรมที่มูลนิธิต่างต่อไปนี้เป็นคู่กรณี

ก. มูลนิธิชัยพัฒนา

ข. มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ

ค. มูลนิธิสายใจไทย

⁴⁰พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552, มาตรา 16.

(4) ธุรกิจที่เกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ที่ทำกับสถาบันการเงิน เว้นแต่

ก. ธุรกิจที่เป็นการโอนเงินในประเทศโดยใช้บริการบาทเนตตามระเบียบธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยการบริการบาทเนตหรือที่เป็นการโอนเงินข้ามประเทศระหว่างธนาคาร โดยใช้บริการของ Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication, Limited Liability Co-operative Society (SWIFT sc.)

ข. ธุรกิจที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นเรือกำปั่น เรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป รวมทั้งแพด้วย

ค. ธุรกิจที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นยานพาหนะ เครื่องมือ หรือเครื่องจักรกลอื่นใด

(5) การทำสัญญาประกันวินาศภัย เว้นแต่การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยที่คาดว่าจะต้องจ่ายตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป

(6) การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมประเภทโอนเป็นที่สาธารณประโยชน์หรือการได้มาโดยการครอบครองหรือโดยอายุความตามมาตรา 1382 หรือมาตรา 1401 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากธุรกิจที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรายงานดังกล่าวมาแล้ว ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อกำหนดธุรกิจที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพิ่มเติม

4) บทคุ้มครองผู้รายงาน

มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดบทคุ้มครองสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน และ ผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงิน ที่รายงานการทำธุรกรรมโดยสุจริตไว้ว่าหากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดผู้รายงานไม่ต้องรับผิดชอบ

3.4.2 หน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรม

นอกจากหน้าที่ในการรายงานธุรกรรมตามกฎหมายแล้ว พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังได้กำหนดหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรมซึ่งผู้มีหน้าที่ในการรายงานธุรกรรมจะต้องดำเนินการไว้หลายประการซึ่งหากไม่มีการกำหนดภาระหน้าที่ดังกล่าวแล้วการรายงานธุรกรรมย่อมไม่อาจดำเนินการไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) หน้าที่ในการจัดให้ลูกค้าแสดงตนก่อนการทำธุรกรรม (มาตรา 20)

มาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 กำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ทุกประเภทต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งต้องกำหนดมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคในการแสดงตนของคณพิการหรือทุพพลภาพด้วย เว้นแต่ลูกค้าได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว

ปัจจุบันกฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2543) ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2543 กำหนดให้สถาบันการเงินต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรม เว้นแต่ลูกค้าได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว เฉพาะธุรกรรมที่เข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้สถาบันการเงินต้องรายงานต่อสำนักงานปปง. เท่านั้น ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการยกร่างกฎกระทรวงเพื่อกำหนดธุรกรรมที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตนเสียใหม่รวมทั้งการกำหนดมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคในการแสดงตนของคณพิการหรือทุพพลภาพด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการจัดให้ลูกค้าแสดงตนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 ข้างต้น

สำหรับวิธีการแสดงตนของลูกค้าตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง นั้น
 มาตรา 20 วรรคสอง กำหนดให้เป็นไปตามวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดปัจจุบัน
 คือ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องวิธีการแสดงตนของลูกค้าของสถาบันการเงิน
 ลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2543 อย่างไรก็ตามวิธีนี้อยู่ในระหว่างการร่างประกาศ-
 สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วิธีการแสดงตนของลูกค้าสถาบันการเงินและผู้ประกอบ-
 อาชีพตามมาตรา 16 ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ให้ยกเลิกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
 เรื่อง วิธีการแสดงตนของลูกค้าสถาบันการเงิน ลงวันที่ 11 กันยายน 2543 ดังกล่าว และ
 กำหนดวิธีการแสดงตนของลูกค้าสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16
 เสียใหม่

2) หน้าที่ในการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า
 (มาตรา 20/1)

มาตรา 20/1 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม-
 การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม-
 การฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 กำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตาม
 มาตรา 16 (1) และ (9) คือ ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ การให้คำแนะนำ หรือ
 การเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนตาม
 กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตามมาตรา 13
 และ ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วย
 การควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ต้องดำเนินการตรวจสอบ
 เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเมื่อเริ่มทำธุรกรรมครั้งแรกโดยต้องตรวจสอบเป็น
 ระยะจนสิ้นสุดดำเนินการเมื่อมีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้าเช่นเดียวกับ
 ที่กำหนดให้สถาบันการเงินต้องดำเนินการ

ส่วนขอบเขตในการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า
 ตามมาตรา 20/1 วรรคหนึ่ง จะมีเพียงใดนั้น มาตรา 20/1 วรรคสอง กำหนดให้เป็นไป
 ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการแสดงตนและการพิสูจน์
 ทราบลูกค้า การตรวจทานบัญชีลูกค้าและการติดตามความเคลื่อนไหวทางบัญชีของ
 ลูกค้าที่ได้รับการแจ้งจากสำนักงาน ปปง. ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระหว่างการร่าง

กฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำดังกล่าว

3) หน้าที่ในการจัดให้ลูกค้ำบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำธุรกรรม (มาตรา 21)

มาตรา 21 วรรคหนึ่ง และวรรคสองแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดว่าในการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องจัดให้ลูกค้ำบันทึกข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกรรม ในกรณีที่ลูกค้ำปฏิเสธที่จะทำบันทึกข้อเท็จจริง สถาบันการเงินต้องจัดทำบันทึกข้อเท็จจริงเอง แล้วแจ้งให้สำนักงาน ปปง.ทราบทันที

ส่วนมาตรา 21 วรรคสาม กำหนดว่าบันทึกข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่ง และวรรคสองให้เป็นไปตามแบบ รายการ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งปัจจุบันก็คือ กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดว่า การบันทึกข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกรรมที่สถาบันการเงินจะต้องรายงานต่อสำนักงาน ปปง. ให้ใช้แบบรายงานการทำธุรกรรมสำหรับธุรกรรมตามมาตรา 13(1) (2) หรือ (3) คือแบบรายงานการทำธุรกรรมสำหรับธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน และธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย แล้วแต่กรณี โดยให้ลูกค้ำลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ในกรณีที่ลูกค้ำปฏิเสธที่จะทำบันทึกข้อเท็จจริง หรือปฏิเสธที่จะลงลายมือชื่อในบันทึกดังกล่าวให้สถาบันการเงินจัดทำบันทึกข้อเท็จจริงโดยระบุข้อเท็จจริงเท่าที่ปรากฏ ในขณะที่ทำธุรกรรมแล้วแจ้งให้สำนักงาน ปปง. ทราบทันที

4) หน้าที่ในการเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนตามมาตรา 20 และเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและการบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 21 (มาตรา 22)

มาตรา 22 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถาบันการเงินเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนของลูกค้ำตามมาตรา 20 เป็นเวลา 5 ปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชี หรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้ำ และมาตรา 22 (2) กำหนดให้เก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและ

บันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 21 เป็นเวลา 5 ปีนับแต่ได้มีการทำธุรกรรมหรือบันทึกข้อเท็จจริงนั้น เว้นแต่จะได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น

สำหรับความในวรรคสองของมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 กำหนดให้นำความในมาตรา 22 (1) มาใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ด้วย ดังนั้น ผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 จึงมีหน้าที่ต้องเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนของลูกค้าตามมาตรา 20 เป็นเวลา 5 ปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชี หรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า เว้นแต่จะได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่นด้วย

5) หน้าที่ในการเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามมาตรา 20/1 (มาตรา 22/1)

มาตรา 22/1 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 กำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (1) และ (9) คือ ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ การให้คำแนะนำ หรือการเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตามมาตรา 13 และผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่ต้องเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามมาตรา 20/1 เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า เว้นแต่มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 สำหรับลูกค้ารายใด ให้เลขาธิการ ปปง. มีอำนาจแจ้งเป็นหนังสือเพื่อให้ขยายเวลาได้ แล้วรายงานให้คณะกรรมการ ปปง. ทราบ

3.4.3 บทกำหนดโทษเกี่ยวกับการรายงานธุรกรรม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทลงโทษเกี่ยวกับการรายงานธุรกรรมไว้ ดังนี้

1) โทษตามมาตรา 62⁴¹ คือ ปรับไม่เกินห้าแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง กรณี

(1) สถาบันการเงินฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการรายงานธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หรือการรายงานธุรกรรมเพิ่มเติมตามมาตรา 13

(2) สถาบันการเงินฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการรายงานธุรกรรมย้อนหลังตามมาตรา 14

(3) ผู้ประกอบอาชีพที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการรายงานธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หรือการรายงานธุรกรรมเพิ่มเติมตามมาตรา 16

(4) สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบอาชีพ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดให้ลูกค้าแสดงตนก่อนการทำธุรกรรม ตามมาตรา 20

(5) สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการให้คำแนะนำ หรือการเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตามมาตรา 13 หรือ ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามมาตรา 20/1

⁴¹มาตรา 62 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552.

(6) สถาบันการเงิน ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามมาตรา 21

(7) สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการอาชีพ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตนตามมาตรา 20 และกรณีสถาบันการเงินฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและการบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 21 (มาตรา 22)

(8) สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการให้คำแนะนำ หรือการเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตามมาตรา 13 หรือ ผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามมาตรา 20/1

2) โทษตามมาตรา 63 คือ จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาท ถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ กรณี

(1) สถาบันการเงินรายงานหรือแจ้งเกี่ยวกับธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หรือการรายงานธุรกรรมเพิ่มเติมตามมาตรา 13 โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

(2) สถาบันการเงินรายงานหรือแจ้งเกี่ยวกับการรายงานธุรกรรมย้อนหลังตามมาตรา 14 โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

(3) ผู้ประกอบการอาชีพรายงานหรือแจ้งเกี่ยวกับธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย หรือการรายงานธุรกรรมเพิ่มเติมตามมาตรา 16 โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

(4) สถาบันการเงินผู้จัดทำบันทึกข้อเท็จจริงรายงานหรือแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรม โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบตามมาตรา 21 วรรคสอง

3.5 หลักการรู้จักตัวตนของลูกค้า (Know Your Customer--KYC) และการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence--CDD)

การรายงานธุรกรรมของหน่วยงานที่มีหน้าที่รายงานธุรกรรมย่อมไม่อาจดำเนินการได้ อย่างมีประสิทธิภาพหากไม่มีการทำความรู้จักลูกค้าและตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าก่อนเริ่มความสัมพันธ์ทางธุรกิจ

“การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer--KYC)” หมายความว่า การปฏิบัติเพื่อให้รู้จักตัวตนของลูกค้า การเก็บหลักฐานการแสดงตน ที่อยู่อาศัย และเอกสารประกอบอื่น ๆ ของลูกค้าที่จำเป็น⁴²

“การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence--CDD)” หมายความว่า การขยายขอบข่ายของข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าให้เพิ่มมากขึ้นและลงลึกอย่างละเอียดในเชิงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า⁴³

หลักการด้าน KYC/ CDD เป็นหลักการตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามข้อแนะนำที่ 5 ของ FATF ซึ่งกำหนดว่า “สถาบันการเงินไม่ควรให้มีการเปิดบัญชีไม่มีชื่อหรือบัญชีที่ใช้นามแฝงอย่างชัดเจนและสถาบันการเงินควรดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ารวมทั้งการระบุและพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าเมื่อ

⁴² ธนาคารแห่งประเทศไทย, แนวปฏิบัติ (Policy Statement) เรื่อง มาตรการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism--AML/CFT) ของสถาบันการเงิน (กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550), หน้า 6.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

- 1) สร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับลูกค้า
- 2) ดำเนินธุรกรรมเป็นครั้งคราวเกินข้อกำหนดขั้นต่ำที่ใช้
- 3) มีข้อสงสัยว่ามีการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อ-
การร้าย หรือ
- 4) มีข้อสงสัยเกี่ยวกับความถูกต้องหรือความเพียงพอของข้อมูลเกี่ยวกับ
ตัวตนของลูกค้าที่ได้มาในครั้งก่อน

มาตรการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence--CDD) ที่ต้องดำเนินการ มีดังนี้

- 1) ระบุตัวตนของลูกค้าและตรวจสอบตัวตนของลูกค้าโดยใช้เอกสาร ข้อมูล
หรือสารสนเทศจากแหล่งที่น่าเชื่อถือและเป็นอิสระ
- 2) ระบุตัวตนผู้รับผลประโยชน์และใช้มาตรการที่สมเหตุผลเพื่อตรวจสอบ
ตัวตนผู้รับผลประโยชน์นั้นสถาบันการเงินทราบเป็นที่ชัดเจนว่าผู้รับผลประโยชน์เป็น
ใคร สำหรับนิติบุคคลและข้อตกลงในทางกฎหมายควรจะรวมถึงการที่สถาบันการเงิน
ใช้มาตรการที่สมเหตุผลเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างกรรมสิทธิ์และการควบคุมของ
ลูกค้า
- 3) หาข้อมูลเกี่ยวกับจุดประสงค์และเจตนารมณ์ของความสัมพันธ์ทางธุรกิจ
- 4) ตรวจสอบความสัมพันธ์ทางธุรกิจและตรวจสอบธุรกรรมซึ่งได้ดำเนินการ
อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของความสัมพันธ์นั้นเพื่อให้มั่นใจว่าธุรกรรมที่กำลัง
ดำเนินอยู่นั้นสอดคล้องกับความรู้ของสถาบันการเงินเกี่ยวกับลูกค้า กิจกรรมของลูกค้า
และสภาพความเสี่ยงรวมทั้งแหล่งเงินทุน ถ้าจำเป็น

สถาบันการเงินควรจะใช้มาตรการ CDD แต่ละข้อตามข้อ 1) ถึง 4) ข้างต้น
แต่อาจจะกำหนดขอบเขตของมาตรการดังกล่าวโดยพิจารณาความอ่อนไหวต่อ
ความเสี่ยงโดยขึ้นอยู่กับประเภทของลูกค้า ความสัมพันธ์ทางธุรกิจและธุรกรรม
มาตรการที่ใช้ควรสอดคล้องกับแนวทางใด ๆ ที่ออกโดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ สำหรับ
ประเภทที่มีความเสี่ยงสูง สถาบันการเงินควรจะทำการตรวจสอบอย่างเข้ม ในบาง
สถานการณ์เมื่อมีความเสี่ยงต่ำ ก็อาจจะอนุญาตให้สถาบันการเงินใช้มาตรการที่
ลดหย่อนลงไปหรือไม่ยุ่งยากมาก

สถาบันการเงินควรจะตรวจสอบตัวตนของลูกค้าและผู้รับผลประโยชน์ก่อน หรือในระหว่างการสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจหรือการทำธุรกรรมสำหรับลูกค้าจรรยาบรรณต่าง ๆ อาจอนุญาตให้สถาบันการเงินทำการตรวจสอบให้เสร็จสิ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ภายหลังการสร้างความสัมพันธ์เมื่อการบริหารจัดการความเสี่ยงต่อการฟอกเงินทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและที่สำคัญคือไม่เป็นการขัดขวางการทำธุรกิจตามปกติ

ถ้าสถาบันการเงินไม่สามารถปฏิบัติตาม 1) ถึง 3) ข้างต้นได้ ก็ไม่ควรเปิดบัญชี เริ่มต้นความสัมพันธ์ทางธุรกิจหรือทำธุรกรรม หรือควรจะยกเลิกความสัมพันธ์ทางธุรกิจและควรพิจารณาจัดทำรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า

ข้อกำหนดเหล่านี้ควรจะใช้กับลูกค้าใหม่ทั้งหมดแม้ว่าสถาบันการเงินจะแนะนำข้อนำนี้ไปใช้กับลูกค้าที่มีอยู่แล้วด้วย โดยใช้เกณฑ์มูลค่าและความเสี่ยงและควรจะดำเนินการตรวจสอบความสัมพันธ์ที่มีอยู่แล้วนี้ในเวลาที่เหมาะสม⁴⁴

นอกจากนี้แล้วตามข้อแนะนำที่ 12 ของ FATF ยังได้กำหนดให้นำหลักการด้าน KYC/CDD ตามข้อแนะนำที่ 5 ดังกล่าวมาใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพที่มีใช้สถาบันการเงินด้วย

สำหรับประเทศไทยได้นำหลักการด้าน KYC/CDD ตามข้อแนะนำของ FATF มาบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยปรากฏอยู่ในหมวด 2 ว่าด้วยการรายงานและการแสดงตนมาตรา 20 และมาตรา 20/1 โดยสำนักงาน ปปง. จะเป็นผู้กำกับดูแลและกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรู้จักลูกค้าและการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า แต่ในส่วนของรายละเอียดในการปฏิบัตินั้น หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกิจนั้น ๆ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ในภาคส่วนธนาคารพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ในภาคส่วนของธุรกิจหลักทรัพย์ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริม

⁴⁴สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คำแปลข้อแนะนำ 40 + 9 ข้อของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force), หน้า 43.

การประกอบธุรกิจประกันภัยในภาคส่วนของธุรกิจประกันชีวิตธุรกิจประกันวินาศภัย
เป็นต้น จะเป็นผู้กำหนดวิธีการภายในให้เหมาะสมกับการดำเนินการในแต่ละภาคธุรกิจ
เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำธุรกรรมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ